

Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine İlişkin

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2001/390

Karar Sayısı : 2004/35

Karar Günü : 17.3.2004

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ankara 3. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 26.10.1994 günlü, 4045 sayılı “Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”un geçici 1. maddesinin “kamu görevlileri” yönünden Anayasa’nın 10. maddesine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davacının, vergi kontrol memurluğu görevine dönme isteminin reddine ilişkin işlemin iptali için açtığı davada, itiraz konusu kuralın Anayasa’ya aykırılığı iddiasını ciddi bulan Mahkeme, iptali istemiyle başvurmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

“15.4.2000 tarih ve 24021 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 26.10.1994 günlü, 4045 sayılı Yasa’nın geçici 1 inci maddesinde “12.9.1980 tarihinden sonra bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarında açılan kamu görevine ve işçiliğe giriş sınavını kazanıp da haklarında yapılan güvenlik soruşturması sonucunda sakıncalı olduğunun bildirilmesi nedeniyle göreve ve işe alınmayanlar ile alındıktan sonra görevine ve işine son verilenler, ilgili mevzuatında veya toplu iş sözleşmelerinde öngörülen niteliklerin kaybedilmemiş olması koşuluyla yaş şartı aranmaksızın bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak sınavlara önceki güvenlik soruşturmaları dikkate alınmaksızın katılabilirler. Açılan sınavları kazanmaları sonucu göreve ve işe alınanlara geçmişe yönelik olarak aylık ve diğer özlük hakları verilmez ve açıkta geçen süreleri değerlendirmez; bu konu ile ilgili olarak yargıya intikal etmiş olanlardan henüz haklarında yargı kararı kesinleşmemiş olanlar hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır” hükmü getirilmiştir.

21.5.1998 tarihinde A.Y.M.’nin 4045 sayılı Yasa’nın geçici 1 inci maddesindeki “kamu görevlileri ve işçiler” tümcesinin işçiler yönünden sınav şartının iptaline karar verdiği bu durumda 4045 sayılı Yasa’nın geçici 1 inci maddesinin iş bu dava sebebiyle uygulanacak hüküm olduğunda duraksama bulunmamaktadır.

T.C. Anayasa’nın 10. maddesinde; “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.” denilmiştir.

Anayasa’nın metni yukarıya alınan “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10. maddesinin anlam ve kapsamı Anayasa Mahkememizin bir çok kararında vurgulanmıştır. Anayasa Mahkememize göre; “Anayasa’nın 10. maddesi, aynı hukuksal durumda bulunan kişiler arasında haklı bir nedene dayanmayan ayırımı önlemeyi, amaçlamıştır. Bu madde, eylemli eşitliği değil, hukuksal eşitliği öngörmekte aynı durumda olanların ayrı kurallara bağlı tutulmasını sakıncalı kılmamaktadır. Eşitlik ile güdülen amaç, aynı koşullar içinde özdeş nitelikli olanların yasalarca aynı işleme tabi tutulması, başka bir deyişle, eşitler arasında eşitliğin sağlanmasıdır. Anayasa’nın 10. maddesinde yer alan eşitlik kavramıyla kanun önünde eşitlik yani hukuki eşitlik kasdedilmiştir.”

Görüldüğü üzere Anayasa Mahkememiz aynı hukuksal durumda bulunan kişiler arasında hukuken geçerli, haklı bir nedene dayanmayan ayırımların Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen ve Anayasa'da yer alan en önemli kavramlardan biri olan Yasa önünde eşitlik ilkesine aykırı düşeceğini kabul etmektedir.

4045 sayılı Yasa'nın geçici 1 inci maddesinin birinci tümcesinin "kamu kurum ve kuruluşlarında açılan işçiliğe giriş sınavını kazanıp da haklarında yapılan güvenlik soruşturması sonucunda sakıncalı olduğunun bildirilmesi nedeniyle işe alındıktan sonra işine son verilenler yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna karar verilip iptal edilmiş iken, aynı hukuksal durumda olmalarına karşın kamu görevlilerinin işçilerden ayrı tutulup sadece işçiler yönünden sınav şartının iptaline karar verilmesinde Anayasa'nın 10. maddesi hükmüne aykırılık açıktır.

Açıklanan nedenlerle, davacının Anayasa'ya aykırılık iddiası ciddi bulunarak 4045 sayılı Yasa'nın geçici 1 inci maddesinin "kamu görevleri" yönünden de iptali için Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine, davanın Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda vereceği karara kadar geri bırakılmasına, 30.4.2001 tarihinde oybirliği ile karar verildi."

III- YASA METİNLERİ

A-İtiraz Konusu Yasa Kuralı

4045 sayılı Yasa'nın, itiraz konusu kuralı da içeren geçici 1. maddesi şöyledir:

"Geçici Madde 1- 12.9.1980 tarihinden sonra bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarında açılan kamu görevine ve işçiliğe giriş sınavını kazanıp da haklarında yapılan güvenlik soruşturması sonucunda sakıncalı olduğunun bildirilmesi nedeniyle göreve ve işe alınmayanlar ile alındıktan sonra göreve ve işine son verilenler, ilgili mevzuatında veya toplu iş sözleşmelerinde öngörülen niteliklerin kaybedilmemiş olması koşuluyla yaş şartı aranmaksızın bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak sınavlara, önceki güvenlik soruşturmaları dikkate alınmaksızın katılabilirler. Açılan sınavları kazanmaları sonucu göreve ve işe alınanlara geçmişe yönelik olarak aylık ve diğer özlük hakları verilmez ve açıkta geçen süreleri değerlendirilmez. Bu konu ile ilgili olarak yargıya intikal etmiş olanlardan henüz haklarında yargı kararı kesinleşmemiş olanlar hakkında da bu Kanun hükümleri uygulanır."

B-Dayanılan Anayasa Kuralı

Başvuru kararında itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri

sürülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Haşim KILIÇ, Samia AKBULUT, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI, Nurettin TURAN, Fulya KANTARCIOĞLU, Aysel PEKİNER, Rüştü SÖNMEZ, Ahmet AKYALÇIN, Mustafa Y. AYGÜN ve Enis TUNGA'nın katılımlarıyla 26.9.2001 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başvuru kararında, Anayasa Mahkemesi'nin 21.5.1998 günlü, 4045 sayılı kararıyla Yasa'nın geçici 1'inci maddesinin birinci tümcesinin "kamu kurum ve kuruluşlarında açılan işçiliğe giriş sınavını kazanıp da haklarında yapılan güvenlik soruşturması sonucunda sakıncalı olduğunun bildirilmesi nedeniyle işe alındıktan sonra işine son verilenler yönünden" iptaline karar verilmesi nedeniyle, aynı hukuksal durumda bulunan kamu görevlilerinin işçilerden ayrı tutulmasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Geçici Madde 1'de, 12.9.1980 tarihinden sonra bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarında açılan kamu görevine ve işçiliğe giriş sınavını kazanıp da haklarında yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz çıkması nedeniyle göreve ve işe alınmayanlar ile göreve ve işine son verilenlerin, göreve ve işe geri dönebilmeleri için bazı koşulların yanı sıra yeniden sınava girmeleri ve açılacak sınavları kazanmaları koşulu da öngörülmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde, "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar" denilmektedir. Bu kural, birbirinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme eşitliğe aykırılık oluşturur. Anayasa'nın amaçladığı eylemli değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Başka

bir anlatımla, kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında, yasalara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Durumlarındaki ve hukuki statülerindeki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerekli kılabilir.

Anayasa Mahkemesi'nin 21.5.1998 gün ve E: 1997/29, K: 1998/19 sayılı kararı ile, Geçici 1. maddenin birinci tümcesi, "kamu kurum ve kuruluşlarında açılan işçiliğe giriş sınavını kazanıp da haklarında yapılan güvenlik soruşturması sonucunda sakıncalı olduğunun bildirilmesi nedeniyle işe alındıktan sonra işine son verilenler yönünden" iptal edilmiştir. Bu iptal kararı sonucu, 4045 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden sonra işe veya göreve girmek isteyenlerden, önceki güvenlik soruşturmalarına bakılmaksızın, işçiler açısından sınava girme koşulu aranmamasına karşın kamu görevlileri açısından kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak sınavlara katılmaları ve sınavları kazanmaları koşulu aranması eşitlik ilkesine aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle kural, "kamu görevlileri" yönünden Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

VI- İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasında, yasanın belirli kurallarının iptali, diğer kimi kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, bunların da Anayasa Mahkemesi'nce iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

4045 sayılı Yasa'nın 1. maddesinin birinci tümcesinin kamu görevlileri yönünden iptali nedeniyle tümüyle uygulanma olanağını yitiren birinci tümcesi ile ikinci ve üçüncü tümcelerinin de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptaline karar verilmesi gerekir.

VII- İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa'nın 153. ve 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddelerine göre, kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.

4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402

Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 1. maddesinin iptaline karar verilmesinin doğuracağı hukuksal boşluk, kamu yararını ihlâl edici nitelikte görüldüğünden gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla iptal kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VIII- SONUÇ

A- 26.10.1994 günlü, 4045 sayılı "Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un geçici 1. maddesinin;

1- Birinci tümcesinin "kamu görevlileri" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

2- İptal kararı nedeniyle tümüyle uygulanma olanağını yitiren birinci tümcesi ile ikinci ve üçüncü tümcelerinin de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince İPTALİNE,

B- İptal edilen geçici 1. maddenin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK BİR YIL SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

17.3.2004 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Telefon: +90 (312) 473 84 23

E-Posta: mts@mevzuattakip.com.tr

Adres: Çetin Emeç Bulvarı Hürriyet Cad. No: 2/12 Çankaya ANKARA